

Folkeskolens ældste bygninger

Af Vagn Skovgaard-Petersen

Hvor i dette land ligger de ældste folkeskolebygninger, der endnu er i brug som folkeskole?

Det er et spørgsmål, der af og til bliver stillet til Institut for dansk skolehistorie. Senest er det rejst i en henvendelse fra Undervisningsministeriets internationale kontor, som havde modtaget en forespørgsel fra Norge. I 1989 vil Det kongelige Kirke- og Undervisningsdepartementet fejre 250-året for 1739-forordningen, der var første skridt henimod en permanent almueskole i hvert kirkesogn i Norge. Et arrangement vil blive henlagt til Christi Krybbe Skoler i Bergen, der stod færdig i maj 1740. Den er Norges ældste igangværende grundskole – er den også Nordens ældste? Noget tyder på det. I hvert fald synes vi ikke i Danmark at kunne række længere tilbage end til 1758.

I 1986 bad Instituttet amtskonsulenterne og skoledirektørerne i København og Frederiksberg kommuner hjælpe med oplysninger vedrørende de ældste folkeskolebygninger inden for deres respektive områder. På grundlag af de indkomne svar kan opstilles følgende skema:

<i>Bornholm</i>	Bornholm:	Hasle skole	1824
	Christiansø:	Christiansø skole	1831
<i>Frederiksberg</i>	Frederiksberg:	Niels Ebbesen Skole	1877
<i>Frederiksborg</i>	Helsingør:	Byskolen: (sammenlagt af Skolen i Lundegade 1886 og Skolen i Marienlyst Allé 1886-97)	1886
<i>Fyn</i>	Lyø:	Lyø Skole	1871

<i>København</i>	København:	Christianshavns Skoles filial, Prinsessegade 54 Sølvgades Skole	1758 1847
<i>Københavns amt</i>	Albertslund:	Vridsløselille skole	1873
<i>Nordjylland</i>	Nibe:	Vokslev skole	1849
	Brønderslev:	Thise skole	1856
<i>Ribe</i>	Fanø:	Sønderho skole	1856
	Varde:	Sct. Jacobi skole	1856
<i>Ringkøbing</i>	Holstebro:	Danmarksgades skole	1886
	Holstebro:	Halgaard skole	1887
<i>Roskilde</i>	Køge:	Tøxens skole	1859
<i>Storstrøm</i>	Sakskøbing:	Rørbæk skole	1870
	Fakse:	Fakse skole	1877
	Næstved:	Skolen på Kirkepladsen	1881
<i>Sønderjylland</i>	Christiansfeld:	Christiansfeld skole	1788 ¹⁾
	Bov:	Holbøl skole	1856
<i>Vejle</i>	Egtved:	Vester Nebel skole	1848
	Horsens:	Midtbyskolen	1860
<i>Vestsjælland</i>	Jernløse:	Sdr. Jernløse skole	1858
	Skælskør:	Omø skole	1859
<i>Viborg</i>			
<i>Århus</i>	Århus:	Brobjergskolen	1881

I flere tilfælde indeholdt svarene supplerende oplysninger, der ikke er indpasset i skemaet, bl.a. gælder det om til- og ombygninger og om den nuværende brug af de ældste bygningsdele. Enkelte steder er der undersø-

Christianshavns Skole, Prinsessegade 54. Fot. 1987. Institut for dansk Skolehistorie.

gelser i gang vedrørende bygningernes alder – det gælder f.eks. Holbøl skole i Sønderjylland, der måske kan føre oprindelsen nogle årtier længere tilbage end til 1856.

Nogle af skolerne har haft en særpræget udvikling. Herom indeholdt nogle af svarene også oplysninger. Her skal kun nævnes, hvad forvalteren på Christiansø,²⁾ har fundet frem i denne anledning. I 1721 blev det tinglyst, at øens ungdom skulle møde i kirken for at modtage undervisning i børnelærdommen. I 1734 får en straffefange (P. Chr. Piper) den opgave at være huslærer for officerernes børn, fra 1752 er der tale om en garnisonsskole. Men den nuværende skolebygning blev først til virkelighed i 1831. Da fæstningen blev nedlagt i 1855, blev embederne som præst og lærer sammenlagt til et embede, en ordning der varede ved et helt århundrede.

Som det kan ses af skemaet, anvendes hverken rytterskolernes eller de reventlowske skolers bygninger som folkeskoler i dag. De sidste af dem gik ud af denne brug i 1960'erne.

Konklusionen på denne lille undersøgelse må blive, at den ældste bygning, der er i brug i folkeskolen i dag, findes i Københavns kommune. Det er bagbygningen i Christianshavns Skoles filial i Prinsessegade nr. 54. Den er bygget 1758 af Philip de Lange – og er tilsyneladende i en periode blevet anvendt som salpeterværk. 100 år senere er den blevet skole, i hvert fald anfører Vejviseren 1863, at Vor Frelses sogns skole ligger på stedet.

Den ældste bygning, der ubrudt har været i brug som skole, er øjensynlig en del af Christiansfeld Skole. Som nævnt i note til fortegnelsen var den Brødremenighedens skole fra 1788 til 1920, derefter realskole og fra 1969 folkeskole.

- 1) Christiansfeld skole: Den ældste del af nuværende folkeskolebygning har været anvendt som Brødremenighedens skole 1788-1920, som privat realskole 1920-1969. Først derefter blev den kommunal folkeskole.
- 2) E. Priis Rasmussen.